

سرمقاله

صداوسیما؛ از وعده تا خروجی
دفاع مقدس؛ آزمون
ناتمام «سند تحول»

امیر افشارفوتوحی

دبیر تحریریه

پایان دوره پنج ساله مدیریت صداوسیما و آغاز هفته دفاع مقدس، فرصتی است تا بار دیگر به نحوه روایت یکی از مهم‌ترین فصل‌های تاریخ معاصر ایران در این رسانه نگاه کنیم؛ روایتی که صداوسیما همواره خود را یکی از متولیان اصلی آن دانسته است. امسال می‌توان این مناسبت را از این زاویه بررسی کرد که در پنج سال مدیریت پیمان جبلی و با وجود تأکید بر «سند تحول»، تلویزیون در بازنمایی دفاع مقدس چه کارنامه‌ای از خود به جا گذاشته است؟

وقتی مدیریتی با عنوان «تحول» آغاز می‌شود و در سند راهبردی خود بر ارتقای تولیدات نمایشی و بازنمایی مؤثر موضوعات ملی و تاریخی تأکید می‌کند، انتظار طبیعی این است که نتیجه آن را روی آنتن ببینیم؛ در تولید آثاری متنوع که فقط به تکرار روایت‌های آشنا اکتفا نکنند و سراغ شخصیت‌ها، عملیات‌ها، خانواده‌ها، زنان، شهرهای جنگ‌زده، اسارت، جانبازی و زندگی مردم در پشت جبهه بروند.

اما آنچه در این پنج سال دیده‌ایم، این پرسش را ایجاد می‌کند که سهم واقعی «سند تحول» در تولید آثار نمایشی دفاع مقدس چه بوده است؟

مسئله فقط تعداد آثار تولید شده یا از مدیریت گذشته وام گرفته شده، نیست؛ مسئله فاصله میان ظرفیت موضوع و خروجی تلویزیون است. دفاع مقدس یکی از گسترده‌ترین منابع داستانی تاریخ معاصر ایران است و هنوز روایت‌های بسیاری از آن به تصویر کشیده نشده است. بنابراین اگر تولیدات این حوزه محدود و کم‌تنوع باقی مانده، نمی‌توان مشکل را صرفاً به کمبود سوره نسبت داد.

اتفاقاً مجموعه هفت قسمتی «عاشورا» نمونه قابل تأملی است که در دوره مدیریتی پیمان جبلی از تلویزیون پخش شد؛ اما نکته مهم اینجا است که این اثر، برخلاف تصور اولیه، محصول سیاست تولید دوره جبلی نیست. «عاشورا» نسخه سریالی «موقعیت مهدی» است که در سال ۱۴۰۰ و در دوره ریاست عبدالعلی علی‌عسگری در سیمافیلم تولید شده بود. «موقعیت مهدی» در چهلمین جشنواره فیلم فجر پنج سیم‌رغ، از جمله سیم‌رغ بهترین فیلم را به دست آورد و در اکران نیز عنوان پرفروش‌ترین فیلم دفاع مقدس را به خود اختصاص داد. این فیلم همچنین در آن زمان با تمجید رهبر شهیدمان نیز مواجه شد.

پس حتی اگر «عاشورا» را به عنوان یکی از نمونه‌های موفق این دوره روی میز بگذاریم، نمی‌توان آن را کارنامه‌ای تازه برای مدیریت جبلی دانست؛ چرا که بخش اصلی این پروژه پیش از آغاز مدیریت او شکل گرفته بود. همین نکته، اتفاقاً پرسش درباره خروجی پنج‌ساله مدیریت او را جدی‌تر می‌کند که در این پنج سال گذشته، اثر شاخص تازه‌ای که بتوان آن را محصول سیاست تحول‌خواهانه این دوره دانست، کجاست؟

اینجاست که عملکرد مدیریت جبلی و تیمش اهمیت پیدا می‌کند. «تحول» زمانی قابل سنجش است که در خروجی دیده شود؛ در فیلمنامه‌هایی که سفارش گرفته‌اند، پروژه‌هایی که وارد تولید شده‌اند و روایت‌هایی که برای نخستین بار به مخاطب عرضه شده‌اند. واقعیت این است که آقایان باید بپذیرند که ایجاد ساختارهای تازه و تدوین اسناد، به خودی خود تحول نیست؛ بلکه محصول نهایی باید این تغییر را اثبات کند.

در این میان، «مرکز فیلمنامه» یا «دفتر فیلمنامه تلویزیون» نیز یکی از نقاط مهم ارزیابی است؛ مرکزی که قرار بود فرآیند طراحی و تصویب فیلمنامه را منسجم‌تر کند و میان سیاست‌های محتوایی سازمان و تولیدات نمایشی ارتباط برقرار کند.

پرسش روشن است: در دوره مدیریت جبلی، چند فیلمنامه دفاع مقدس در این چرخه بررسی و تصویب شد؟ چند پروژه به تولید رسید؟ چند طرح در مرحله فیلمنامه متوقف شد و چرا؟ و از میان آثار ساخته شده، چند اثر توانست فراتر از یک تولید مناسب، به روایتی ماندگار تبدیل شود؟

صداوسیما برای روایت دفاع مقدس نه با کمبود آرشیو مواجه است، نه فقدان منابع تاریخی و نه نبود سوره. بنابراین اگر حاصل پنج سال مدیریت به یک جریان مستمر و متنوع تولید نرسیده، مسئله بیش از آنکه موضوعی باشد، پرسشی درباره سیاست‌گذاری و مدیریت تولید است.

اگر «سند تحول» قرار بود تلویزیون را متحول کند، باید اثر آن را روی آنتن می‌دیدیم؛ دفاع مقدس یکی از روشن‌ترین میدان‌ها برای سنجش همین ادعاست. و باز هم سوآلی دیگر این که سهم واقعی پنج سال «تحول» در روایت هشت سال دفاع مقدس، غیر از بازپخش و بازتولید پروژه‌هایی که ریشه‌اش به مدیریت پیشین بازمی‌گردد، چه بوده است؟

اصغر فرهادی: حاضر به سانسور
فیلم نیستیم!

اصغر فرهادی کارگردان سینمای ایران در پاسخ به پرسش صبا درباره اینکه امکان اکران فیلم داستان‌های موازی در سینماهای ایران هست یا خیر، پاسخ داد.

فرهادی در پاسخ به پرسش صبا مبنی بر احتمال اکران فیلم سینمایی «داستان‌های موازی» در سینماهای ایران گفت: فکر نمی‌کنم امکان اکران فیلم جدیدم در ایران وجود داشته باشد.

او در پاسخ به این پرسش که آیا حاضر است برای فراهم شدن امکان اکران، بخش‌هایی از فیلم را حذف کند، صریحاً گفت: به هیچ عنوان حاضر به حذف حتی یک پلان از فیلم نیستیم.

فرهادی همچنین درباره احتمال بازگشت به ایران برای ساخت فیلم جدیدش اظهار کرد: «هنوز هیچ چیزی قطعی نیست»

صباخبر

«کوچ» و «بزرگ»
پروانه نمایش گرفتند

شورای بازبینی فیلم‌های سینمایی با صدور پروانه نمایش برای دو فیلم «کوچ» به کارگردانی محمد اسفندیاری و «بزرگ» ساخته مصطفی احمدی موافقت کرد.

«کوچ» به تهیه‌کنندگی مهدی مطهر، نخستین فیلم بلند اسفندیاری است و به زندگی شهید حاج قاسم سلیمانی می‌پردازد. او پیش از این فیلم‌های کوتاه «قضاوت»، «نزدیک» و «سیزده سالگی» را ساخته است.

«بزرگ» به تهیه‌کنندگی حسین اکبری ممقانی، فیلمی است که

پروانه نمایش دریافت کرده است. احمدی «نزدیک‌تر»، «میلیونر میامی» و «بی‌حساب» را کارگردانی کرده و در پروژه‌های سینمایی و تلویزیونی به عنوان دستیار کارگردان، برنامه‌ریز و تدوینگر فعالیت داشته است.

با صدور پروانه نمایش، هر دو فیلم امکان اکران عمومی خواهند داشت.

صباخبر

گفت‌وگو با علیرضا داوودنژاد کارگردان سینما:

نباید برای مردم و فیلمساز تعیین تکلیف کرد!

انسانی خود را در عرصه هنر حفظ کنیم و تبدیل به الگوریتم نشویم. داوودنژاد با اشاره به محضل سانسور در سینمای ایران متذکر شد: در این زمانه باید به صورت جدی تر به سینما نگاه کنیم. مسئولان ما نباید میان سینما و زندگی بایستند و به مردم بگویند چی بین و به فیلمساز بگویند چی بساز. درواقع باید نوعی رابطه متقابل و زنده میان زندگی و سینما به وجود آید. آن‌گاه سینما وارد زندگی مردم می‌شود. درواقع وقتی زندگی مردم در سینما انعکاس پیدا کند، سینما هم زندگی مردم می‌شود.

وی در پایان با اشاره به ناامنی بازار سینما و به تاراج رفتن برخی فیلم‌ها پس از اکران گفت: باید شرایط و امنیت لازم فراهم شود تا حاصل کار ما پس از اکران به تاراج نرود. این موضوعی است که متخصصان باید درباره آن ببیندیشند که چگونه می‌توان پیش رفت. می‌توان از تاراج دارایی‌های سینمای ایران جلوگیری کرد، ولی از سوی مقابل لازم است که ممیزی و سانسور کمی تسهیل شود.

در خلاصه داستان «زوجه دیجیتال» آمده است: در یکی از قدیمی‌ترین محله‌های تهران، تعمیرکار الکترونیک منزوی و ناایمنی ناگهان با زنی مرموز روبه‌رو می‌شود که حضورش همه چیز را در زندگی او دگرگون می‌کند. هم‌زمان که رابطه‌ای غیرمنتظره میان آن ۲ شکل می‌گیرد، مرز میان عشق، فناوری و واقعیت آرام آرام از بین می‌رود. هرچه هوش بیشتر می‌کشد راز تعمیرکار را کشف کند، او به معمایی بزرگ‌تر تبدیل می‌شود.

داوودنژاد ۹ سال پیش فیلم «مصائب شیرین ۲» را ساخت و به نظر می‌رسد پس از چند سال می‌خواهد فیلمی درباره جنگ بسازد.

علیرضا داوودنژاد با اشاره به نگارش فیلمنامه‌ای درباره جنگ ۴۰ روزه درمورد تأثیر هوش مصنوعی بر سینما گفت و یادآور شد که نباید برای مردم و فیلمساز تعیین تکلیف کرد.

علیرضا داوودنژاد تهیه‌کننده و کارگردان باسابقه سینما که به تازگی برای فیلمنامه «زوجه دیجیتال» پروانه ساخت دریافت کرده است بیان کرد: در حال حاضر آن پروژه را متوقف کردم و مشغول نگارش فیلمنامه‌ای درباره جنگ ۴۰ روزه هستم. نام موقت این فیلمنامه درحال حاضر «نصف جهان» است.

کارگردان فیلم «نیاز» درباره آینده سینما با وجود هوش مصنوعی گفت: هوش مصنوعی پدیده‌ای عجیب و غریب است و به سرعت روی جنبه‌های مختلف زندگی ما تأثیرگذار است و همچنین تأثیراتش قابل پیش‌بینی نیست.

به همین دلیل نمی‌توان گفت دقیقاً آینده سینمای ایران با هوش مصنوعی چه خواهد شد.

وی تأکید کرد: من نمی‌توانم بگویم هوش مصنوعی با سینما چه می‌کند، ولی به هر حال نکته‌ای که وجود دارد این است که هوش مصنوعی امضای انسانی ندارد و هنر آنجایی است که آن امضای انسانی حضور دارد.

کارگردان «مصائب شیرین» با اشاره به اینکه انسان‌ها نباید در خلق هنر تبدیل به الگوریتم شوند، اظهار کرد: برای خلق هنر انسان باید در خلوت خود مکاشفه کند و سپس در زندگی اجتماعی آن اثر را به نتیجه برساند. هنر می‌تواند حافظ آن امضای انسانی باشد که الگوریتم و کد می‌توانند محوش کنند. ما برای اینکه به الگوریتم و کد تبدیل نشویم، باید حضور

مهر

تام کروز به ستایش قدرت هنر
در برابر هوش پرداخت

تام کروز در نشست‌هایی که به همت بفتا در لندن برگزار شد، در مونولوگی ۶ دقیقه‌ای از قدرت هنر انسانی در فیلمسازی در برابر هوش مصنوعی دفاع کرد و با تشویق حضاران روبه‌رو شد.

این بازیگر در برنامه «زندگی در تصاویر» که به مرور چهار دهه فعالیت حرفه‌ای او اختصاص داشت، درباره تجربه ساخت فیلم و اهمیت سینما سخن گفت. کروز با اشاره به نقش فناوری در مجموعه «ماموریت غیرممکن» و حضور هوش مصنوعی به عنوان شخصیت

شروع در فیلم «حساب نهایی»، تأکید کرد فناوری نمی‌تواند جای تجربه انسانی را بگیرد. او گفت: «هیچ چیز مثل انسان نیست» و افزود رونق گیشه سینماها و استقبال نسل جوان نشان می‌دهد مردم خواهان تجربه هستند. کروز بر اهمیت حفظ فرصت‌های شغلی عوامل سینما تأکید کرد و از فیلمسازان خواست در مواجهه با هوش مصنوعی، به خلق آثار خود ادامه دهند. فیلم «دیگر» به کارگردانی الخاندرو گونزالس ایناریتو و با بازی کروز، ۱۰ مهر در سینماها اکران می‌شود.

مهر

تجلیل جشنواره رم
از سوزان ساراندون

سوزان ساراندون در بخش «آلیس در شهر» جشنواره فیلم رم، ویژه فیلم‌های کودکان و نوجوانان، با جایزه «تعالی زنان» تجلیل می‌شود. این جایزه به زنان برجسته ایتالیایی و بین‌المللی با حضور تأثیرگذار در فرهنگ، سرگرمی و کنشگری اهدا می‌شود. ساراندون هم‌زمان با نخستین نمایش بین‌المللی فیلم «همراه»، اولین ساخته زک وودز، در جشنواره رم حضور خواهد داشت. او در این کمدی مستقل نقش سیلوپا، زنی ۷۰ ساله و تندزبان را بازی می‌کند که

پس از حادثه‌ای در نیوجرسی، سرپرستی دختر بچه‌ای هشت‌ساله را بر عهده می‌گیرد. جشنواره رم در بیانیه‌ای از کارنامه ساراندون در فیلم‌هایی چون «راکی هارور»، «گرسنگی»، «جادوگران ایستویک»، «تلمو و لوئیز» و «راه رفتن مرد مرده» تمجید کرد و انتخاب‌های هنری و استقلال او از نظام هالیوود را ستود. ساراندون ۷۹ ساله اخیراً با فیلم «اتاق پژواک» در جشنواره ونیز حضور داشت. جشنواره فیلم رم از ۱۳ تا ۲۵ اکتبر برگزار می‌شود. پاز وگا، ناستاسیا کینسکی و لائورا لوکتی پیش‌تر برنده جایزه بودند.

مهر